Redaktionens förord

Så var det dags för ett blått nummer av META – Historisk arkeologisk tidskrift! Årets utgåva fokuserar på maritim arkeologi och uppmärksammar särskilt de lämningar som anlagts vid kuster och stränder. Temat är valt mot bakgrund av ett ökat intresse för blå humaniora och en växande förståelse för hur hav och vatten har format vår historia. Att den historiska arkeologin har mycket att bidra med i den diskussionen är en självklarhet, men det är inte alltid de maritima aspekterna av det förflutna lyfts fram i sin egen rätt. Årets META visar tydligt att även den som gräver eller inventerar lämningar på land kan komma maritima historier på spåren.

I årets nummer kretsar tre av bidragen kring öar. I den ena av numrets två vetenskapligt granskade artiklar delar Christopher Kilger och Love Pahlman med sig av nya rön om den tidigmedeltida hamnmiljön i Västergarn på Gotland. Utifrån seminariegrävningar, text- och kartmaterial framkallas en mer detaljrik och komplex bild av platsen än vad som tidigare har kunnat beläggas. En annan gotländsk plats som länge tilldragit sig stort arkeologiskt intresse är pålverket Bulverket i Tingstäde träsk. I Peter D'Agnans bidrag sammanfattas det omfattande forskningsläget och de olika tolkningar som genom åren föreslagits med anledning av den förbryllande anläggningen. Mer okända för den arkeologiska forskningen är däremot de öar utanför Axmar bruk vid Bottniska viken som vi får stifta bekantskap med genom Andreas Widerbergs artikel. Nya inventeringar har här resulterat i ett stort antal nyregistrerade lämningar som bland annat belägger en tidigare okänd kolningsverksamhet.

De tre övriga bidragen inom årets tema tar med läsaren till maritima miljöer som havet, sjöstaden och innanvattnet. Numrets andra vetenskapliga artikel, skriven av Henrik Alexandersson, är en diskussion om spåren av en

DOI: https://doi.org/10.59008/meta.2026.65704
META 2026 – Historisk arkeologisk tidskrift (ISSN 2002-0406 / ISSN (Online) 2002-388X)

Downloaded by 216.73.216.230 2026-11-01 11:33:57

för det västsvenska utsjöfiskets en gång väsentlig, men numera försvunnen, båttyp: lillebåten. En mer urban historia rullas i stället upp i Philip Tonemar och Mikael Bertheaus artikel om de nyligen undersökta tranframställningsbodarna på Södermälarstrand i Stockholm. Intressant nog återspeglar fyndmaterialet både huvudstadens kanske äldsta industri och den skärgårdsekonomi där säljakt var ett väsentligt inslag. I Kristina Jonssons och Anders Hanssons bidrag riktas slutligen ljuset mot det historiska fisket i Jämtlands län. En inventering och dateringar av fasta fiskefällor i sjöar och vattendrag visar lovande resultat, trots timmerflottning och sjöregleringar.

Som vanligt finns det även plats i META för artiklar utanför temat. I årets nummer bidrar Jonas Monié Nordin med en diskussion om möjliga utvidgningar av den historiska arkeologins triangulerande perspektiv. Jes Wienberg reflekterar kring trelleborgarnas forskningshistoria och vår egen tids fascination för detta slags lämningar. Slutligen presenterar Rune Edberg en genomgång av glasfingerringar från Sigtuna, med resultatet att vissa tidigare tolkningsförslag kan omkullkastas.

Det är glädjande att se att META fortsätter att vara en kanal för att presentera resultaten från nyligen genomförda undersökningar och inventeringar, för diskussion och reflektion samt för forskningsöversikter, metodfrågor och mer empiriskt inriktade föremålsgenomgångar – alltihop viktiga delar av det arkeologiska samtalet och kunskapsutbytet. Tidsmässigt spänner bidragen i årets nummer från vikingatid till 1900-tal, och de som anammat årets blå tema rör sig, som redan nämnts, mellan väsentligt olika vattenmiljöer, från inlandets vattendrag till Nordsjöns havsvidder. Detta, menar vi, visar på forskningsfältets bredd och spänst.

Avslutningsvis vill vi redaktörer rikta ett stort tack till alla er som har bidragit till arbetet med årets tidskrift. Först och främst till artikelförfattarna, men även till er som tagit er tid att sakkunniggranska de vetenskapliga manuskripten samt till redaktionsgruppen, som har ansvarat för den redaktionella granskningen.

Arkeologer, historiker och vattenälskare – vi tror och hoppas att ni kommer att finna årets nummer intresseväckande.

Trevlig läsning!

Mirja Arnshav & Karin Lindeblad

DOI: https://doi.org/10.59008/meta.2026.65704

Downloaded by 216.73.216.230 2026-11-01 11:33:57

Utgivningen av META-historiskarkeologisk tidskrift 2024 har möjliggjorts genom bidrag från: Arkeologikonsult, Arkeologgruppen, Stiftelsen Upplandsmuseet, Bohusläns museum, Kulturmiljö Halland och Stiftelsen Kulturmiljövård.

Downloaded by 216.73.216.230 2026-11-01 11:33:57